IVLII FORMOSI

DE FORMIS

RERUM PU-
BLICARVM.

POSITIONES.

BIBLIOTECA NAZIONALE 1872 FIRENZE

DE
Formis Rerum publicarum
POSITIONES.

1.

IN idea verum reperitur, tres eſſe rempubl. gubernandi formas ſive figuras, Monarchiam, Polyarchiam, Democratiam: nam aut unus, aut plures, aut omnes ſummæ rerum præſunt, eamque adminiſtrant: id eſt, ipſe ipſive, quod viſum ei eisvè eſt, agit aguntvè per ſe, aut quibus vult voluntvè mandat mandantve.

2.

Sed nihil hoc ad praxin, ſive

ad reipublicæ adminiſtrationem actualem.

3.

Etenim non ideò magis Monarchia, aut Polyarchia, aut Democratia poteſt conſtitui, quam unus, plures, omnes apti capacesque fingi ope legum poſſunt, ut actu imperium exerceant.

4.

Hoc tantum; ſub unius, plurium, an omnium nomine leges, edicta, adminiſtrationes in republica debeant promulgari, proponi, confieri, legibus reipubl. fundamentalibus poteſt præſcribi.

5.

Enimvero ſi Rex à conſilio ſuo, aut aliquot hominibus, ut cumque patientia ipſius abutentibus, duci ſe patiatur, Monarchiæ nomen iſti regimini manebit, revera Polyarchia erit.

6.

Si populus aut plebs, hoc eſt, major populi pars, ſuis decretis nomen

Regis

Regis præſcribat, *D*emocratia fuerit cenſenda, non Regnum, niſi ſolo nomine. Hoc omnes vident.

7.

Rurſus ſi iſte populus ab uno *De*magogo ſe naſo duci ſinat, Monarchia erit, ſed non illius Monarchæ cujus nomen legibus præſcribitur,

8.

Item ſi in Senatu ſeu Concilio ſupremo unus ſeu prudentia , ſeu eloquentia, ſeu metu potentiæ armorumve reliquos temperet, extrà Polyarchia videbitur , intus & reipſa erit Monarchia.

9.

Ita ſi populum unus, aut aliquot Demagogi ſuo arbitrio, quo velint flectant, reipſa Monarchia erit, aut Polyarchia, ſpecie, & nomine Democratia.

10.

*D*icat quis: toties ergo forma

Reipubl. mutata cenſebitur, quoties manente externa ſpecie, regendi vis penes unum pluresvè erit?

11.

Ecquando tu, qui hoc dicis, quisquis es Philoſophiſta, deſines fictitiam & ineptam formam, qua ipſi ejus auctores de ſchola phyſici exciderunt, rebus civilibus aptare?

12.

Formam reſpublicæ aliam, niſi externam ſpeciem, non habent: quod in actu & geſtione negotiorum fit, nihil ad formam philoſophis ſomniatam, ſed ad variationem circumſtantiarum, hoc eſt, accidentium variorum reſpicit.

13.

Ita in eadem *D*emocratia ex negotiis ſummam reipubl. ſpectantibus (nam quæ ſumma reipubl. ſalva mandari aliis poſſunt, huc non pertinent) hoc monarchice, illud polyarchice, aliud ariſtocratice, aliud oligarchice

geri

geri & adminiſtrari poteſt; quædam & fortaſſis pars minima democratice, neque ideo deſinet eſſe nomine *Democratia*,

14.

Idem in aliis rerumpublicarum formis, id eſt, externis ſpeciebus manētibus, evenire exiſtimandum eſt. Neque externa ſpecies magis habitus internus eſt, quam larva facies, etiamſi quis in publicum non prodeat unquam niſi perſonatus.

15.

Falluntur ergo, quotquot formam ac ſtatum reipubl. qui ſemper & omnibus in negotiis ſibi conſtet, legibus condere ſperant;

16.

Neque minus falluntur, qui ex præceptis philoſophorum civilium aliter in regnis, aliter in optimatum republ. aliter apud populum negotiari diſcunt: cum ubique id quod intus eſt, hoc eſt, quis quive conſilia reipubl.

temperent ſit circumſpiciendum, eoque attemperandæ negotiationes.

17.

Etſi fundamentales reipubl. leges aliis alias meliores inveniri, hoc eſt, ſic conſtitui poſſe rempubl. ut externæ formæ interior habitus, magis quam fit in aliis, conveniat, non eſt diffitendum.

18.

Quid, quod externa reipubl. forma nulla non pulchra eſt? Quid enim optabilius, quam una anima, qui Rex eſt, civitatis corpus regi, ne à pluribus diſtrahatur? Quid præſtantius, quam è toto cœtu prudentiſſimos ad clavum ſedere, qui orituras tempeſtates prævideant, quod fit in Polyarchia? Quid jucundius, quam æqua libertate omnas frui, quos natura æquales genuit, conſenſus omnium æqualis in unum corpus conglutinavit?

19.

Sed interna vitia (ut in pulchro corpore naturali) non natura, ſed ex

acci-

accidenti, hancillamve rempubl. laudabiliorum, aut vituperabiliorem faciunt.

20.

Polyarchia præcipue reliquis duabus ſpeciebus ſtabilior condi poteſt, in qua ſcil. cæteris ad eundem modum ſeſe habentibus, ſuffragia occulte, & calculis, non palam, aut voce ferantur: neque enim veriſimile ſit, è multis majorem partem in perniciem, aut incommodum reipubl. eſſe conſenſuros, aut ſæpe ſibi imponi paſſuros, quod in Republ. Veneta, aliisque apparet.

21.

*D*emocratia, ob indociles & belluinos vulgi animos diu ſibi conſtare non poteſt: aut ſi maximè perduret, miſerum tamen fuerit, rem, famam, vitam complurium rationi ſe ſubmittentium hominum (horum quippe cauſa ſocietates magnæ, quas civitates, ſive Respublicas appellamus, conduntur) beſtiæ unius motibus inſanis jactari.

22.

Monarchiæ, ut externa ſpecie tales ſat diu maneant, minus tamen ſunt expetibiles, quia intus creberrimis mutationibus obnoxiæ ſunt ; non modo ob hominum deinceps ſuccedentium, ſed & propter unius hominis temporibus diverſis variabiles animos, ingenia, mores: uti adoleſcens, juvenis, vir; temperato corporis ſtatu, melancholico, ſanguineo, phlegmatico; fortunatus, infelix; validus, infirmus; ſanus, æger; ſibi fidens, amicis & miniſtris obnoxius; à ſuis nunquam, aut contra ſæpe deceptus; liberis nullis, aut multis inſtructus; inſidias metuens, aut ſecurus agens; vicinis potentior, aut viribus inferior ſibi viſus; ſuperſtitioſus, religioſus, contemptor inviſibilium.

23.

Itemque non unius generis ſunt, aut diu manent Monarchiæ, prout pauperi populo, aut locupleti, doctis, rudibus, audacibus, meticuloſis, parcis, luxurio-

ſis,

ſis, quæſtuoſis, inertibus, peritis, imperitis, ambitioſis, humilibus ſubditis Monarcha imperat, quæque alia ſine numero talia ſunt.

24.

Unde & hoc facile colligitur, quandoque (niſi plerunque) expedire, Monarchiam non Monarchice, ſed Polyarchice & Oligarchice, quin & democratice (ſc. cum pauci rectores ſibi tendentes in medio rempubl. relinquunt, nec Monarcha compeſcendis iis ſufficit) interea dum ad L L. monarchiæ fundamentales reditur, adminiſtrari.

25.

De Polyarchia & *D*emocratia, ſpecie talibus, idem eſto judicium: nimirum expedit quandoque, ut hæc illius interna vi, illa hujus, & utraque Monarchice gerantur: plerunque utile eſt, omnem externam formam adminiſtrationi paucorum ſubjici.

26.

At quin, ais, ſic ſemper in motu &

mutatione erit reſpublica. Nimirum hoc illud eſt, quod omnis hiſtoria loquitur, quodque ego nunc urgeo.

27.

Quisquis tamen, ſive homo, ſive cœtus, non tantum conſequi, ſed & conſervare ea poterit, ſine quibus imperium & ſuma poteſtas haberi nequit, hoc eſt, qui ut arma, pecuniam, judicia ſibi pareant, curabit, & adverſarios, inſidiatoresque premere ſciet, is mutationi validiſſime obſiſtet.

28.

Formam vero & faciem externam non mutare, nec mutatam velle, prudentis & quietis publicæ amantis viri eſt. Etenim internorum & realium incurioſus eſt populos, externis inhians deluditur: nec niſi inani interdum rumore, modo ne rei familiaris detrimenta aliudve damni ſentiat, translatam ab hoc in illum, aut ab his in illos potentiam dolet ac queritur. Satisfac ergo plebi, neque externam formam ſeu rebus, ſeu perſonis

nis muta, tu, cui publici boni, qualis debet, cura eſt.

29.

Falſi proinde ſunt, qui in ſchola ſive de præſentibus ſive de præteritis rebus publicis, quam formam habuerint habeantve ſimpliciter quærunt, Monarchia fuerit, an Ariſtocratia, an *Demo*cratia. Leges, ſi ex ſtant, externam ſpeciem monſtrant.

30.

Quam tamen nec Monarchiam, nec Polyarchiam, nec Democratiam, nec miſtam ex his, ſi accurate loquamur; ſed modo hanc, modo aliam, nec ideo minus regularem (hoc eſt, ſuis ſubſiſtentem fundamentalibus regulis) quam ſi omnia ad hanc illamve formam & ſpeciem externam eſſent compoſita, & eſſe & dici oportere pro comperto habendum.

31.

Qualis autem forma, ſeu potius interna vis hoc aut illo tempore ſit, fueritve, pro explorato nec centeſimus aut

millesimus ſcire poteſt ; ſcilicet is demum, qui quemadmodum respublica maximis & ſummis in negotiis hodie adminiſtretur, aut tunc adminiſtrata fuerit, experiundo perſpectum habuerit.

32.

Philoſophi itaque civiles, quia præter externam ſpeciem nihil vident, nihil quod ad regendum rempubl. faciat ex forma iſta fictitia docere poſſunt, imo formam, qualem ſibi fruſtra præfigurant, nunquam inventuri quærunt.

33.

Species ut ut in ſecula multa duret, ipſum regimen eſt cum minus anni aut menſis ſpatio mutatur: v. g. ab exceſſu Henrici IV. Galliæ regimen penes Ancræum erat, mox penes Luinæum, ſucceſſere magnates, & paulo poſt Richelius, hinc Mazarinus. Neroni, ſub quo Burrus & Seneca aliquandiu imperitarunt, non fuit infra ſervos ingenium; fuit Claudio, Galbæ aliisque, qui poly-

archi-

archice tam ipſi quam imperium gubernabantur, ita ut rectores, tutoresque inter ſe & ipſos & negotia partirentur.

34.

Quod ſi τὸ κύριον majeſtatem voces, externa majeſtas talis erit, qualis ſpecies ſive forma externa: interna realis & vera majeſtas penes eos, in quorum manu respubl. eſt, ideoque in annos, menſes, dies, horas mutabilis.

35.

Atque in univerſum omnis majeſtas externum potius ſplendorem, quam veram vim & facultatem potentiamque vi vocis deſignat.

36.

Stolidi porro, qui Polyarchiam mediocriter fundatam tyrannide commutant, quo ſoli imperium ipſi habeant: quod ſe diu ſuſtinere poſſe non ſciunt; ac multo minus perſpectum habent, an liberi poſterique ſui ei tuendo pares ſint futuri.

Imò

37.

Imo ſi cogitant, animi bona hæreditate non tranſire, vix habent quod de poſteritate ſua ſibi promittant.

38.

Ubi eſt poſteritas Nini, Cyri, Alexandri, Cæſaris, Conſtantini, Caroli, Aucupis Henrici? qui tamen bonam partem neceſſarias & ferme in melius mutationes fecerunt: ut taceam qui in pejus reſpublicas converterunt, aut plane everterunt.

39.

Hæc ergo mutaratum in melius rerumpubl. gloria, dum rerum memoria ſupererit, non interitura eſt: quam poſteritati tradiderunt monarchica potentia, imperium, diademata, opes regiæ, dudum vitiis nepotum, fortunæ injuria, ſcelere perfidorum hominum intercidêre.

40.

Sapientes habendi, qui exemplo Andreæ Doriæ, hominis civiliter ſanctiſſimi & ante omnes canonizandi, Polyarchiam

chiam condunt, in qua poſteritas ipſorum (Doriæ ſane adoptivi) inter principes ſit perennatura.

41.

Regum, qua reges, in eo ſalus eſt, ſi ſummam reipubl. ipſi teneant, adminiſtrationes non generoſis, non verſipellibus, non adulatoribus (à quibus quin obſideantur vix poteſt caveri) ſed civili ingenio, ætate matura, utraque fortuna exercitatis, ſingulis ſuarum artium gnaris hominibus permittant;

42.

Hoc eſt; Si Monarchæ heroes (qualem hoc, quo vivimus, ſeculum omnino unum, nec diu, monſtravit) polyarchiã bene conſtitutam imitentur: Pro lege ſumma ipſi ſint, ſed, ut lex, affectibus vacui, aut certe quam minimum obnoxii: reliqua ſicut in Polyarchia libera, hoc eſt, ad modeſtiam, frugalitatem, gravitatem compoſita habeantur.

43.

Cum his conſiſtere ac capi poſſe vitæ commoda, vel inde licet diſcas, quod,

quod, cum omnes natura quærant quam commodiſſime vitam ducere ; neque regna ulla , neque democratiæ tam abundant incolis, quam polyarchiæ, in quibus quam minimum libertati naturali detrahitur ; neque uſquam mores ſunt magis , quam iſtic , compoſiti.

44.

Quam verò, ut à Monarchiis non recedam, veri, recti, boni ſpeciem habet, ſi homines non oratores , quod ille reprehendebat, ſed nugatores novi, ſtulti, adoleſcentuli, non contenti prærogativa à genere, munera reipubl. præ iis, qui multa experientia didicerunt, ſoli obire poſtulant ; ſi vano favoris aucupio ; ſi commendationibus potentium ad munera dignitatesque homines indigni perrumpunt ; quod ſub regibus etiam ſenibus , qui vix decem annis ſuo arbitrio regnum tenuerunt, evitari tamen diu nequit : ne miremur in regnis longa ſucceſſione depravatis eo abſurditatis pernicioſæ eſſe deventum.

Poly-

Polyarchiæ quæ paria uſurpant, hoc magis ſunt culpandæ, quod unius hominis vitia multi, invicem ſui correctores conſtituti, facile poſſint evitare. Bis, præ monarchis, ſtolidi, ſunt rectores liberarum civitatum, ſi tamen, quod rarum non eſt, inanis favoris vitia & errores incurrunt; ſeu lucro, ſeu propinquo ſanguine & affinitatibus, ſeu factionis ſtabiliendæ cupidine, ſeu turpioribus illecebris ſtimulati & impulſi.

Z Y 59 _1

99 951729

Google